

Ajankohtaista ekumeniassa vuonna 2022

Minna Hietämäki, Tomi Karttunen, Kimmo Kääriäinen, Ari Ojell

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on Luterilaisen maailmanliiton, Kirkkojen maailmanneuvoston ja Euroopan kirkkojen konferenssin perustajajäsen. Merkittävä osa kirkon kansainvälisestä ekumeenisesta toiminnasta toteutuu näiden järjestöjen puitteissa. Lisäksi kirkkomme osallistuu alueellisiin kirkkojen välisiin verkostoihin. Kotimaassa keskeinen ekumeeninen toimija on Suomen Ekumeeninen Neuvosto. Lisäksi kirkollamme on monia kahdenvälisiä suhteita eri kirkkoihin.

Vuoden 2022 tapahtumia leimasi Venäjän massiivinen hyökkäyssota Ukrainaan. Sota oli ollut eri tavoin käynnissä jo vuodesta 2014 lähtien, mutta laajamittainen hyökkäys Ukrainaan helmikuun lopulla 2022 loi sodalle aivan uudet mittasuhteet. Paitsi valtioiden välisiin suhteisiin, sodalla oli laajat vaikutukset myös kirkkojen välisiin suhteisiin ja ekumeenisiin järjestöihin. Hyökkäyssota alkoi juuri kun Covid-19-pandemian pahimmista vaiheista eri variantteineen oltiin pääsemässä yli. Pandemia oli vaikuttanut kaikkialla maailmassa ja sillä oli merkittävää vaikutusta myös kansainvälisten kirkkoliittojen ja niiden jäsenkirkkojen toimintaan. Uusi poikkeustila alkoi heti edellisen helpottaessa.

Kirkkojen maailmanneuvosto

Kansainvälisistä ekumeenisista järjestöistä kattavin on Kirkkojen maailmanneuvosto (KMN). Se on perustettu vuonna 1948. Baasikseen eli jäsenyysperustansa mukaan KMN ”on niiden kirkkojen yhteys, jotka tunnustavat Herran Jeesuksen Kristuksen Jumalaksi ja Vapahtajaksi Raamatun mukaan ja jotka sen vuoksi pyrkivät yhdessä täyttämään yhteistä kutsumustaan yhden Jumalan, Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen kunniaksi.” KMN käsittää yli 110 maassa 352 ortodoksista, anglikaanista, luterilaista, reformoitua, metodistista, baptistista, yhdistynyttä ja yhdistyvää kirkkoa ja kristillistä yhteisöä, jotka edustavat yli 500 miljoonaa kristittyä eli vajaata 25 prosenttia kristityistä. Suurin osa kirkoista on nykyään ns. etelän kirkkoja. KMN:n yhteydessä toimii seitsemän alueellista ekumeenista organisaatiota sekä Bosseyn ekumeeninen instituutti, joka järjestää ekumeenista koulutusta ja kokemusten vaihtoa eri kirkkojen edustajille eri puolilta maailmaa.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on yksi KMN:n perustajajäsenistä ja edelleen yksi sen aktiivisimmista jäsenkirkoista. Noin seitsemän vuoden välein järjestettävä yleiskokous on järjestön pääkokoukseen. Yleiskokousten välillä päätösvaltaa käyttää 150-jäseninen keskuskomitea. KMN:n toimintaa ja taloutta ohjaa 20-jäseninen hallitus (eksekutiivikomitea).

KMN:n kantavana teemana on ollut ”pyhiinvaellus oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan”, joka alkoi Busanin yleiskokouksessa 2013. Teeman valinnalla ekumeeninen liike tahtoo sanoa, että kirkot ovat yhteisellä pyhiinvaellusmatkalla. Matkaa tehdessään ne kertovat hyvää sanomaa niin, että vanhurskaus kasvaa ja Jumalan rauha toteutuu maailmassa. Kaksoiskutsu on vastaus aikamme suureen tarpeeseen löytää hengellisyyden ja inhimillisyyden yhteys. Emme saa tyytyä väkivallan kierteeseen, vaan jollakin täytyy olla näky toisenlaisesta todellisuudesta. Uudeksi yleisteemaksi

kohti seuraavaa yleiskokousta valittiin ”pyhiinvaellus oikeudenmukaisuuteen, sovitukseseen ja ykseyteen”. Tällä liitettiin aiempaan teemaan, mutta haluttiin edetä vielä pidemmälle ja korostaa sekä ”sydämen ekumeniaa” että ”jalkojen ekumeniaa”. Jälkimmäisessä korostetaan tekoja oikeudenmukaisuuden, sovituksen ja ykseyden puolesta.

Kirkkojen maailmanneuvoston komiteoiden toimikausi päättyi yleiskokoukseen. Kirkkomme edustajana kirkkojen kansainvälisten asioiden komiteassa oli dosentti Hanna Ojanen ja Suomen ortodoksisesta kirkosta TM Maria Mountraki sekä lähetysten ja evankelioinnin komiteassa kirkostamme professori Mika Vähäkangas ja Suomen ortodoksisesta kirkosta TM Aino Nenola. KMN:n pysyvääkomitean (Permanent Committee on Consensus and Collaboration, PCCC) toimikausi jatkuu vielä kesäkuulle 2023. Piispa Simo Peura on komitean toinen puheenjohtaja. Komitea jatkaa ortodoksisen kirkon asemaa käsitelleen erityiskomission työtä. Sen tehtävä on kehittää ortodoksien ja protestanttisten kirkkojen yhteistyötä. Kirkon lähetystyön keskuksen johtaja, dosentti TT, FT Risto Jukko toimi KMN:n Maailmanlähetysten ja evankelioimisen komission (CWME) johtajana marraskuun 2022 loppuun saakka.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan vaikutti monin tavoin KMN:n työhön. Heti sodan alettua 24.2.2022 KMN tuki Ukrainan metropoliitta Onyfria ja vaati sodan lopettamista. Sen jälkeen KMN vetosi humanitaarisen katastrofin lopettamiseksi. KMN:n vt. pääsihteeri Ioan Sauca vetosi myös julkisella kirjeellään patriarkka Kirilliin, jotta tämä kohottaisi äänensä sodan lopettamiseksi.

Vt. pääsihteeri Sauca kutsui koolle kaksi pyöreän pöydän tapaamista käsittelemään Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainassa. Ne järjestettiin maaliskuussa ja kesäkuussa Bosseyssa. Kokouksiin oli kutsuttu kirkkojen johtajia Ukrainan naapurimaista, sekä maista, joilla on yhteyksiä Venäjän ortodoksisen kirkkoon. Lisäksi kokouksiin oli kutsuttu Venäjän ortodoksisen kirkon edustajat Ukrainasta ja Venäjältä. Matkustaminen Ukrainasta Geneveen ei ollut sodan vuoksi mahdollista, joten ukrainalaiset eivät päässeet osallistumaan. Venäjän ortodoksisen kirkon ulkoasiain osaston johtajan metropoliitta Hilarionin osallistuminen sen sijaan peruuntui kahdesta syystä: maaliskuussa Sveitsin viranomaiset eivät päästäneet häntä maahan ja juuri ennen kesäkuun kokousta hänet erotettiin tehtävästään.

Pyöreän pöydän tapaamisten tavoitteena oli saada Venäjän ortodoksisen kirkon edustajat samaan pöytään keskustelemaan kirkon johdon kannanotoista sotaan liittyen. Esillä oli myös kysymys siitä, mitä kirkot voisivat sanoa ja tehdä yhdessä, jotta sota loppuisi. Tapaamisissa arvioitiin myös sitä, mitä KMN voi tehdä, jotta yhteys kirkkojen välillä säilyisi ja vuoden 2022 KMN:n yleiskokous voitaisiin järjestää mahdollisimman laajapohjaisesti.

Saucan mukaan KMN oli saanut osakseen kritiikkiä suhtautumisestaan Venäjän hyökkäyssotaan Ukrainassa. Saucan kokemus oli, että mitä tahansa KMN tekee, sitä kritisoidaan. Kolmannes jäsenkirjoista tuki KMN:n linjaa, kolmannes piti sitä liian mietona ja kolmannes vastusti sitä. Asennoitumiseen vaikutti olennaisesti se, minkä maanosan kirkoista on kyse. Sota näyttäytyy eri tavoin Euroopasta, Afrikasta tai Aasiasta katsottuna. Toinen asennoitumiseen vaikuttava tekijä on se, millainen rooli Venäjällä (käytännössä Neuvostoliitolla) on ollut eri maiden kehityksessä.

Lokakuussa Sauca vieraili Moskovassa tapaamassa patriarkka Kirillia. Tapaamisessa keskusteltiin Venäjän hyökkäyssodasta Ukrainaan ja siitä, millä perusteilla Venäjän ortodoksinen kirkko on

asettunut tukemaan hyökkäyssotaa ja luonnehtii sitä "metafyysiseksi" sodaksi (tai erikoisoperaatioksi).

Kirkkojen maailmanneuvostolla oli keskeinen rooli ortodoksikirkkojen yhteisessä KMN:n yleiskokouksen esikokouksessa, joka järjestettiin toukokuussa Kyproksella. Kokouksen järjestämisen kannalta ainoa mahdollisuus oli se, että KMN toimi järjestäjänä, sillä jos kokouksen järjestäisi Venäjän ortodoksinen kirkko, Konstantinopolin patriarkaatti ei tulisi, jos sen järjestäisi Konstantinopoli, Venäjän ortodoksinen kirkko ei tulisi. Tämä patriarkaattien välinen jännite oli olemassa jo ennen Venäjän hyökkäystä Ukrainaun ja Ukrainan tilanne vain entisestään kiristi patriarkaattien välejä. Saucan mukaan myös tästä näkökulmasta on tärkeää, että on olemassa sellainen dialogien ja kohtaamisten alusta kuin KMN. Ortodoksien esikokous laati julkilausuman, jossa selväsanaisesti tuomittiin Venäjän hyökkäyssota Ukrainaun. Myös Venäjän ortodoksinen kirkon edustajat metropoliitta Hilarionin johdolla hyväksyivät julkilausuman.

Kirkkojen maailmanneuvoston **keskuskomitean kokous** oli alun perin tarkoitus pitää maaliskuussa 2020. Kokouksen merkittävyyttä lisäsi se, että siinä oli määrä valita uusi pääsihteeri Olav Fykse Tveitin jälkeen. Koronapandemian vuoksi kokousta ei voitu järjestää ja se päätettiin siirtää saman vuoden elokuulle. Myös tämä kokous jouduttiin koronan vuoksi peruuttamaan ja siirtämään myöhempään ajankohtaan – kesäkuulle 2021. Läsnäolokokous ei tällöinkään ollut mahdollinen, vaan keskuskomitea kokoontui etäkokoukseen – ensimmäistä kertaa historiansa aikana. Uutta pääsihteeriä ei kuitenkaan voitu valita virtuaalisessa kokouksessa.

Keskuskomitea pystyi kokoontumaan normaaliin läsnäolokokoukseen vasta kesäkuussa 2022, jolloin myös uusi pääsihteeri saatiin valittua. Kohtaamisen ilo ja merkityksellisyys näkyivät osanottajissa. Suomesta kokoukseen osallistuivat piispa Simo Peura, kirkkoneuvos Kimmo Kääriäinen ja toiminnanjohtaja Rolf Steffansson sekä ortodoksinen kirkon edustajana Maria Mountraki.

Kokouksessa muistettiin monin tavoin metropoliitta Gennadiosta, joka oli kuollut juuri ennen kokousta. Hän jätti suuren aukon KMN:n johtamiseen toimittuaan mm. yleiskokouksen suunnittelukomitean moderaattorina, pysyväiskomission toisena moderaattorina sekä Faith & Order komission varamoderaattorina.

Avauspuheenvuorossaan moderaattori Agnes Abuom totesi KMN:n olevan voimakkaassa muutoksessa ja transiiovaiheessa. Toiseksi hän pohti tulevan yleiskokouksen teemaa. Siihen sisältyy kärsimys ristillä ja kirkkojen katumus (metanoia). Abuomin mukaan kirkot ovat matkalla kohti näkyvää ykseyttä. Tätä palvelee yleiskokouksen ykseyslausuma, joka on rakennettu vanhakirkolliselle teologialle.

Pääsihteeri Ioan Saucan mukaan KMN on säilyttänyt luonteensa elävänä kirkkojen yhteisönä myös pandemian oloissa. Työssään Sauca on pyrkinyt ottamaan huomioon sodat ja niiden tuomat haavat eri puolilla maailmaa: Ukrainassa, joka on ollut hänelle ortodoksina erityisen vaikea asia, sekä Syyriassa ja Pyhässä Maassa, joihin hänen on tarkoitus tehdä vierailu ja kuulla jäsenkirkkojen näkemyksiä. Ristiriidoissa hän korosti dialogin merkitystä ja katsoi, että poissulkemisesta ei ole hyötyä.

Keskuskomitean hyväksymät julkiset kannanotot käsitteivät humanitääristä tilannetta Etiopiassa, Ukrainan sotaa, Israelia ja Palestiinaa sekä seksuaalista hyväksikäyttöä. Ukrainan sodasta laadittu kannanotto tuomitsi selkeäsanaisesti Venäjän laittoman hyökkäyssodan Ukraina. Kannanotossa myös korostettiin KMN:n roolia dialogin paikkana.

Pääsihteerin valinta muodostui vaikeaksi ja sisälsi useita suljettuja istuntoja. Ehdokkaat esittäytyivät, ja heille oli mahdollista tehdä kysymyksiä Lopulta Jerry Pillay voitti Elizabeth Joyn äänin 62-41 (15 pidättäytyi).

Niin Peura kuin Kääriäinen kävivät keskustelua Ukrainan sodasta VOK:n edustajien kanssa. Nämä kiistivät monet lännen mediassa esitetyt sotaa koskevat tiedot läntisenä propagandana. Tyypillistä oli patriarkka Kirillin sanomisten kiistäminen tai puolustaminen. Tärkeää oli ilmaista venäläisille suomalaisten oma kanta ja pitää samalla yllä keskusteluyhteys.

Kirkkojen maailmanneuvoston **yleiskokous** järjestettiin Saksassa Karlsruhessa 31.8.-8.9.2022 teemalla "Christ's love moves the world to reconciliation and unity". Kyseessä oli organisaation 11. yleiskokous. Edellinen yleiskokous pidettiin Etelä-Koreassa Busanissa vuonna 2013 ja seuraava on tarkoitus pitää vuonna 2030. Yleiskokous kokosi 655 virallista delegaattia ja noin 3 000 muuta osallistujaa kaikkialta maailmasta. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon delegaattit yleiskokouksessa olivat arkkipiispa Tapio Luoma, seurakuntapastori Vilma Niemi, toiminnanjohtaja Kati Pirttimaa ja tutkimuskoordinaattori Jussi Sohlberg.

Karlsruhen yleiskokouksen kirkkopoliittisesti jännitteisimmät teemat olivat Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ja Israel-Palestiina-konflikti sekä ympäristökriisi ja seksuaalisuuteen liittyvät kysymykset.

Yleiskokouksen ohjelma koostui hallinnollisista täysistunnoista, temaattisista täysistunnoista, tunnustuskuntien ja maantieteellisten alueiden kokoontumista, ekumeenisista keskusteluista, erilaisista työpajoista ja rikkaasta hartauselämästä. Yleiskokouksen ajaksi nimetyt komiteat valmistelivat päätettäviä asioita täysistunnolle ja ne kokoontuivat lukuisia kertoja yleiskokouksen aikana. Ennen varsinaista yleiskokousta järjestettiin useita esikokouksia.

Yleiskokouksen yksi keskeinen tehtävä oli uuden keskuskomitean valitseminen. Tämä 150-jäseninen hallintoelin käyttää ylintä päätösvaltaa seuraavaan yleiskokoukseen saakka ja valitsee muita KMN:n johtoon tarvittavia hallinto- ja toimielimiä. Suomesta KMN:n keskuskomiteaan valittiin kirkkomme arkkipiispa Tapio Luoma ja Suomen ortodoksisen kirkon edustajaksi viestintä- ja tapahtumakoordinaattori Maria Mountraki. Keskuskomitean puheenjohtajaksi valittiin Baijerin luterilaisen maakirkon piispa Heinrich Bedford-Strohm.

Yksi yleiskokouksen erityisistä aneista oli se, että se mahdollisti osanottajille tapaamisia lukemattomien eri kirkkojen edustajien kanssa eri puolilta maailmaa. Tämä auttaa näkemään globaalin kristinuskon erilaisia kehityskulkuja.

Yleiskokous ajoittui viikonpäiviin niin, että kaksi kokouspäivistä osui torstaille. Tämä huomioitiin pukeutumisoheissa: torstaisin tulisi käyttää mustaa, sillä silloin on "Thursdays in

black”. Tällä liitettiin Kirkkojen maailmanneuvoston kampanjaan seksuaalista ja sukupuolittunutta väkivaltaa vastaan.

Kirkkomme edustajat valmistautuivat yleiskokoukseen monipuolisesti. Ennakkotapaamisissa käsiteltiin sekä yleiskokouksen temaattisia kokonaisuuksia että käytännöllisiä asioita. Valmisteluprosessiin kutsuttiin mukaan myös KMN:n kumppanuusjärjestöjen edustajat, Suomen ortodoksisen kirkon edustajat ja Viron kirkon edustajat. Valmistelua toteutettiin myös pohjoismaisena yhteistyönä. Pohjoismainen yhteistyö sujui ennen yleiskokousta ja sen aikana erittäin hyvin. Tehtävänjaosta sovittiin ajoissa ja yhteisesti, ja kirkkojen toiveet kerrottiin Geneven suuntaan ajoissa.

Valmistauduttaessa yleiskokoukseen erityistä huomiota kiinnitettiin myös viestintään. Tavoitteena oli, että yleiskokouksen teemat ja keskeiset sisällöt välittyisivät mahdollisimman laajasti. Vaikka Kirkon viestinnän edustaja ei osallistunut itse kokoukseen, yhteistyö toimi hyvin ja viestejä saatiin välitettyä monikanavaisesti. Merkittävä lisäarvo viestinnässä tuli siitä, että Kotimaan toimittaja osallistui kokoukseen ja raportoi siitä monipuolisesti.

Delegaattien lisäksi kirkostamme yleiskokoukseen osallistui lukuisia henkilöitä eri statuksilla: neuvonantajana, tarkkailijana ja vierailijana. Lisäksi mukana oli monia nuoria stuertteina avustamassa erilaisissa käytännön tehtävissä ja samalla oppimassa ekumeenisen organisaation toiminnasta ja tutustumassa eri kirkkojen todellisuuteen.

Piispa Simo Peuran kausi KMN:n keskuskomitean ja hallituksen jäsenenä päättyi yleiskokouksessa. Peura on hoitanut vaativia tehtäviään erityisen ansiokkaasti ja huolehtinut siitä, että kirkollamme on ollut ajantasainen tieto KMN:n meneillään olevista hankkeista ja kehityssuunnista.

Ennen yleiskokous järjestettiin **nuorten (alle 30-vuotiaiden) esikokous**. Nuorten esikokouksessa muotoiltiin nuorten viesti yleiskokoukselle ja sen kautta jäsenkirkoille. Varsinaisessa yleiskokouksessa nuorten viestistä nousivat ylitse muiden ilmastokriisi ja nuorten osallisuuden vahvistaminen. Nuorten osallisuus yleiskokouksessa ei toteutunut tavoitteiden ja KMN:n antamien ohjeiden mukaisesti. Yleiskokouksen delegaateista vain 12 % oli alle 30-vuotiaita, vaikka tavoitteeksi on asetettu 25 %. Sekä nuorten delegaattien että keskuskomiteaan valittujen nuorten määrä laski verrattuna Busanin yleiskokoukseen. Nuorten esityksestä keskuskomitealta pyydettiin toimia, jotta huomioitaisiin ”täyden nuorten osallisuuden tarve kaikissa komissioissa, komiteoissa ja työryhmissä ja myös joidenkin jäsenkirkkojen ilmeinen vastahakoisuus nimittää nuoria keskuskomiteaan ja muihin komiteoihin”.

Yleiskokousta edelsi myös **naisten ja miesten esikokous** *Just Community of Women and Men*, vapaasti suomennettuna ”kaikille sukupuolille oikeudenmukainen yhteisö”. Esikokouksen tarkoituksena oli valmentaa osallistujia varsinaiseen yleiskokoukseen ja valmistautua aihepiiriin liittyvien teemojen käsittelyyn varsinaisessa kokouksessa. Esikokouksessa mm. paneuduttiin yleiskokouksen Code of Conductiin, tutustuttiin yleiskokousten välissä käynnissä olleeseen oikeudenmukaisuuden ja rauhan pyhiinvaellukseen sukupuolten välisen tasa-arvon näkökulmasta ja nostettiin esiin Torstait mustissa -kampanjaa, jonka tavoitteena on taistella sukupuoleen perustuvaa ja seksuaalista väkivaltaa vastaan. Viestissään yleiskokoukselle esikokous totesi, että esikokouksen tavoitteena oli pohtia, mikä estää meitä kokemasta elämän

täyteyttä Jumalan yhteydessä. Mitkä tekijät estävät joidenkin ihmisten täyden osallisuuden ja radikaalin tervetulleeksi toivottamisen?

Myös **alkuperäiskansojen esikokous** järjestettiin ennen varsinaista yleiskokousta. Viestissään yleiskokoukselle esikokous edellytti Kirkkojen maailmanneuvostoa resurssimaan riittävästi alkuperäiskansoihin liittyvien ohjelmien toteuttamiseen. Lisäksi Kirkkojen maailmanneuvostoa ja sen jäsenkirkkoja pyydettiin luomaan mekanismeja, joilla voidaan käsitellä historiallisia ja ylisukupolvisia traumoja sekä luomaan sovintoprosesseja asioiden käsittelyyn. Viestissä edellytettiin myös sitä, että alkuperäiskansojen teologioista ja maailmankatsomuksista haettaisiin malleja ilmastokriisin ratkaisemiseen.

Myös **Ecumenical Disability Advocates Network** (EDAN) esikokous järjestettiin ennen yleiskokousta. Esikokouksen teemana oli "Celebrating diversity while moving towards reconciliation and unity of the church." Esikokouksessa käsiteltiin sitä, miten eri tavoin vammaisten ihmisten asemaa on huomioitu edellisen yleiskokouksen jälkeen eri puolilla maailmaa ja mitä toimenpiteitä voitaisiin tehdä epäoikeudenmukaiseen vähentämiseksi tulevaisuudessa.

Karlsruhessa **rukouselämä** oli toteutettu rikkaasti, monipuolisesti, laadukkaasti ja inklusiivisesti. Avajais- ja päätösrukous sekä aamurukoukset oli toteutettu ekumeenisesti, niiden suunnittelusta ja toteutuksesta vastasi KMN:n työryhmä. Iltarukoukset puolestaan toteutettiin tunnustuskunnittain, ja niiden valmistelusta ja toteutuksesta vastasivat paikalliset kirkot. Tämä perusratkaisu toi lisää vaihtelevuutta ja moninaisuutta muutenkin rikkaaseen kokonaisuuteen. Yleiskokouksessa laajasti esillä olleet teemat, ilmastokriisi, yhdenvertaisuus, oikeudenmukaisuus, rauha ja ykseys, saivat hengellisen ilmaisunsa rukouselämässä. Tällöin ne ankkuroituivat syvästi myös teologisiksi teemoiksi, jotka nousevat Raamatusta ja kirkon opista. Teemat olivat vahvasti kontekstuaalisia ja nivoutuivat kokouksen muuhun työskentelyyn. Rukouselämä ei siis ollut irrallaan kokouksen muusta elämästä vaan kiinteä osa sitä.

Tämän kertaisen yleiskokouksen **ykseyslausuma** liittyi yleiseen ekumeeniseen kehitykseen, jossa perinteisten teologisten dialogien ja ekumeenisen sosiaalietiikan ohella korostetaan entistä enemmän hengellistä ja pastoraalista ekumeniaa, lähetyksen ja ykseyden välistä yhteyttä sekä toiminnan ekumeniaa ja toisiltamme oppimista. Ykseyslausuma painotti "sydämen ekumeniaa", jonka vastinparina on pidetty "totuuden ekumeniaa". Pyrkimyksenä on holistinen, entistä kokonaisvaltaisempi ote ei vain teologiassa ja missiologiassa, vaan myös ekumeniassa. Yleiskokouksen teema ilmensi tätä ja samalla ohjasi ykseyslausumaa: "Kristuksen rakkaus johtaa maailman sovintoon ja ykseyteen."

Kirkkojen maailmanneuvoston **talous** on kokonaisuutena tasapainossa, mutta toimintaympäristön muutokset ovat tuoneet ja tuovat monenlaisia haasteita. Koronapandemia vähensi Kirkkojen maailmanneuvoston tuloja vuosina 2020 ja 2021, mutta samalla toimintaa sopeutettiin ja kehitettiin mm. virtuaalisen yhteydenpidon kautta. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa aiheuttaa nyt epävarmuutta rahamarkkinoilla ja vaikeuttaa tulevaisuuden talousnäköymien ennustamista. Epävarmuutta aiheuttaa myös Sveitsin frangin vahvistuminen Euroon nähden, inflaatio ja energian, ruuan ja muiden tarvikkeiden hinnan kohoaminen.

Kirkkojen maailmanneuvoston talouden tasapainottamisen kannalta merkittävin asia on ollut eläkerahaston velan maksaminen. Eläkerahaston velka on saatu maksettua *Green Village* -hankkeen ansiosta. Koko KMN:n ja myös oman kirkkomme kannalta merkittävä tulevaisuuden kysymys on jäsenmaksujen oikeudenmukaisuus. Yleiskokous päätti, että uuden keskuskomitean tehtävänä on hyväksyä kesäkuussa 2023 uudet jäsenmaksujen määräytymisperusteet, joiden tulisi noudattaa periaatteita "fairness, transparency and objectivity" – reiluus, läpinäkyvyys ja objektiivisuus. Kirkkomme tulee yhdessä muiden suurimpien rahoittajakirkkojen kanssa vaikuttaa KMN:n taloushallintoon niin, että prosessi etenee asianmukaisesti keskuskomitealle.

Vakiintuneen käytännön mukaisesti yleiskokous hyväksyi joukon **julkilausumia** (public statements), jotka liittyivät ajankohtaisiin yleiskokouksessa käsiteltyihin aiheisiin. Julkilausumat käsittelivät rasismia, ksenofobian ja syrjinnän vastustamista, sovintoa alkuperäiskansojen kanssa, Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainassa, oikeudenmukaisuutta ja rauhaa Lähi-Idässä sekä ilmastokriisiä. Lisäksi hyväksyttiin yleiskokouksen viesti "Kutsu toimia yhdessä".

Vuonna 2022 kirkkomme jäsenmaksu Kirkkojen maailmanneuvostolle oli 178 500 euroa. Jäsenkirkkojen edellytetään maksavan yksi ylimääräinen vuosittaista jäsenmaksua vastaava summa yleiskokousten välillä KMN:n yleiskokousrahastoon. Maksut yleiskokousrahastoon oli hoidettu jo aiemmin, joten vuonna 2022 ylimääräistä maksua yleiskokousrahastoon ei suoritettu. Kirkkomme on tukenut Faith and Order -komission työtä vuosittain 27 000 eurolla.

Pohjoismainen Faith and Order -verkosto

Pohjoismainen Faith and Order -verkosto avaa näköalan KMN:n F&O-komission työskentelyyn, jossa myös roomalaiskatolinen kirkko on mukana. F&O-komission keskeisiä viimeaikaisia projekteja on ollut kolme. Niiden tulokset julkaistiin yleiskokoukseen mennessä. 1) Yksi näistä on jatkotyöskentely kirkkojen moraalikysymyksiin liittyvien päätöksentekoprosessien analysoinnin parissa. Tässä työskentelyssä on vuonna 2015 käynnistyneen toisen vaiheen aikana julkaistu ensinnäkin moraalisen harkinnan prosesseja ja lähtökohtia eri kristillisissä traditioissa esittelevä raportti *Learning from Traditions* sekä toiseksi tapauskertomuksia siitä, miten kirkot ovat historian kuluessa muuttaneet moraliopetustaan moraalisten periaatteidensa pohjalta nimellä *Learning from History*. Viimeisimmässä julkaisussa *Moral Discernment. A Tool to Explore Common Ground and Disagreement* tarkoituksena on tarjota eri kirkoille työväline yhteisen pohjan erimielisyyksien käsittelyyn liittyen moraalikysymyksiin.

2) Toinen alaryhmän työstämä teema on ekumeeninen oikeudenmukaisuuden ja rauhan pyhiinvaelluksen teologia. Lopputuloksena on julkaisujen trilogia: dokumentit *Come and See: A Theological Invitation to the Pilgrimage of Justice and Peace, Love and Witness*, joka käsittelee "Herramme Jeesuksen Kristuksen rauhan julistamista uskonnollisesti moninaisessa maailmassa" sekä *Cultivate and Care*, joka luonnostelee "ekumeenista oikeudenmukaisuuden teologiaa luomakuntaa varten ja sen kanssa".

3) Kolmas alaryhmäprojekti on *Kirkko: yhteistä näkyä kohti* -konvergenssidokumenttiin annettujen vastausten pohjalta noussut työskentely. Tähän liittyen on julkaistu kokoomateokset asiakirjasta saaduista vastauksista, tiivistetty analyysi niistä sekä keskeisiä teemoja käsittelevä artikkelikokoelma: *The Churches Respond to the Church. Towards a Common Vision I-II, What Do the Churches Say about the Church* sekä *Common Threads. Key Themes from Responses to The Church: Towards a Common Vision*. Analyysien mukaan monessa asiassa kirkko-opillinen

yhteisymmärrys on kasvanut. On aika haastaa kumppanikirkkoja kysymällä, mitä vielä voimme tehdä yhteytemme vahvistamiseksi. On havaittavissa uutta intohimoa suhteessa kirkon missioon, sekä muuttavan oikeudenmukaisuuden että evankeliumin julistamisen mielessä. Pyrittäessä saamaan globaalien etelän kirkkojen ekumeenisen liikkeen pariin on tarpeen painottaa enemmän hengellistä ja reseptiivistä ekumeniaa, kasteeseen pohjautuvaa kirkko-oppiä sekä uudistunutta intohimoa lähetykseen ja evankeliointiin. Syvä tietoisuus kirkosta ja sen palveluvirasta Jumalan tarkoituksen toteuttamisessa ihmisperheen ja koko luomakunnan hyväksi on yksi tärkeimmistä lahjoista, jonka ekumeeninen liike voi jakaa globaalien etelän kristillisyyden kanssa, joka on usein luonteeltaan evankelikaalista, karismaattista, itsenäistä ja helluntailaista.

Syksyllä nimettiin Faith and Order -komission uudeksi johtajaksi serbialainen ortodoksi Andrej Jeftić. Faith and Order -komission keskeisin lähivuosien projekti on kuudes Faith and Order -konferenssi Nikean uskontunnustuksen 1700-vuotisjuhlan kunniaksi vuonna 28.8.-7.9.2025. Kokouksen teemaan on: *Nicaea2025. Where Now for Visible Communion?* Kirkkoja pyydetään aikanaan nimeämään delegaatit, ja konferenssia on mahdollista seurata myös verkon kautta. Tarkoituksena on käsitellä sitä, miten välitämme kristillistä uskoa huomisen maailmassa kirkkojen missionaarisenä ja ekumeenisenä haasteena. Se järjestetään yhteistyössä maailmanlähetyksen ja evankelioimisen komission kanssa, mikä myös kertoo lähetyksen ja ykseyden välisen suhteen uudesta vahvistumisesta kokonaisvaltaisen trinitaarisen teologian pohjalta. Ennen konferenssia käynnistetään uusi tutkimus 1980–1990-luvun taitteesta julkaistusta asiakirjasta *Apostolisen uskon tunnustaminen tänään* (Confessing the One Faith).

ACT Alliance (ACT) on Kirkkojen maailmanneuvoston piirissä toimivien kirkkojen ja kirkollisten avustusjärjestöjen humanitaarisen työn, kehitysyhteistyön ja vaikuttamistyön kansainvälinen verkosto. ACT:illa on 145 jäsentä ja se toimii lähes 130 maassa. Näin ollen se on maailman suurin protestanttisten ja ortodoksisten avustusjärjestöjen verkosto. Suomalaisia jäsenjärjestöjä ovat Kirkon Ulkomaanapu (KUA) ja Suomen Lähetysseura.

ACT työskentelee globaalien oikeudenmukaisuuden puolesta ja köyhyyttä vastaan, tukee katastrofien ja konfliktien uhreja, auttaa ihmisiä sopeutumaan ympäristön muutoksiin ja vaikuttaa hallitukseen sekä muihin päätöksentekijöihin ihmisoikeuksien turvaamiseksi. ACT:n jäsenjärjestöt toimivat kansallisissa ja alueellisissa foorumeissa. Eurooppalaiset jäsenet toimivat alueellisessa Eurooppa-foorumissa, sekä niissä globaalien etelän kansallisissa foorumeissa, joiden alueella ne työskentelevät. Lisäksi Euroopassa toimii ACT Alliance EU, jonka keskeisenä tavoitteena on vaikuttamistyö EU:n suuntaan. ACT tekee läheistä yhteistyötä myös useiden YK-toimijoiden kanssa.

Vuonna 2022 ACT otti käyttöön uuden rahoitusmallin sekä teki vaikuttamistyötä esimerkiksi ilmastokysymysten ja sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden puolesta. ACT perusti myös koordinaatioryhmän Venäjän hyökkäyssodan uhrien auttamiseksi Ukrainassa ja sen lähialueilla. Kirkon Ulkomaanavulla oli ryhmän perustamisessa keskeinen rooli. ACT osallistui aktiivisesti myös Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokouksen järjestämiseen muun muassa kokouksen verkostoitumisalueella. KUA:n toiminnanjohtaja Jouni Hemberg toimi ACT:n jäsenyys- ja nimityskomitean puheenjohtajana eläkkeelle siirtymiseensä eli loppusyksyyn saakka.

Global Christian Forum

Global Christian Forum on ekumeeninen verkosto, jonka tehtävänä on ”luoda avoin tila, jossa lukuisten kirkkojen ja kirkkojenvälisten organisaatioiden edustajat – jotka tunnustavat kolmiyhteisen Jumalan ja Jeesuksen Kristuksen täydellisen jumaluuden ja ihmisyyden – voivat kokoontua vahvistamaan keskinäistä kunnioitusta ja etsimään ja ilmaisemaan yhteisiä haasteita”.

Global Christian Forum perustettiin vuonna 1998. Ajatus syntyi ennen Kirkkojen maailmanneuvoston Hararen yleiskokousta. Tavoitteena oli luoda ”foorumi”, joka tavoittaa myös järjestäytyneiden ekumeenisten organisaatioiden ulkopuolella olevat kirkot – erityisesti nopeasti kasvavat helluntailais-karismaattiset kirkot. Forumin perustajajäseniä ovat Kirkkojen maailmanneuvosto, Paavillinen ykseysneuvosto (PCPCU) ja World Evangelical Alliance. Nykyisin sen toiminnassa on mukana myös Pentecostal World Fellowship. Ensimmäinen globaali kokoontuminen järjestettiin Limurussa, Keniassa vuonna 2007, toinen Manaossa, Indonesiassa vuonna 2011 ja kolmas Bogotassa Kolumbiassa vuonna 2018. Verkoston pääsihteerinä toimii Casely Essamuah.

Foorumi piti yhteyttä sen toiminnan piirissä oleviin kirkkoihin uutiskirjeiden ja muun verkkomateriaalin kautta. Foorumin alueellinen kokoontuminen järjestettiin lokakuussa Aasiassa, Etelä-Korean pääkaupungissa Soulissa. Se toi yhteen lukuisten kristillisten kirkkojen edustaja eri puolilta Aasiaa. Kokouksessa keskusteltiin alueen ekumeenisista haasteista ja haettiin yhteistä suuntaa kirkkojen mission toteuttamisessa. Seuraava maailmanlaajuinen kokous (Global Gathering) oli keskustelussa kaikissa Global Christian Forumin kansainvälisen komission kokouksissa. Kokouksen valmistelua varten perustettiin ”Task Force”, jonka tehtävänä on myös esittää osallistujaehtokkaita seuraavaan maailmanlaajuiseen kokoukseen. Erityistä huomiota halutaan kiinnittää nuorten ja naisten osallistumiseen. Seuraavan maailmanlaajan kokouksen pitopaikaksi valittiin Ghana. Kokous on huhtikuussa 2024. Global Christian Forumin komitea kokoontuu Helsingissä kesä-heinäkuun vaihteessa 2023. Tätä kokousta valmistellaan yhdessä Suomen Ekumeenisen neuvoston kanssa. Komitean kokous tarjoaa mahdollisuuden tuoda esiin globaalin kristinuskon elinvoimaisuutta eri puolilla maailmaa.

Euroopan kirkkojen konferenssi

Euroopan kirkkojen konferenssi (CEC) on vuonna 1959 perustettu Euroopan ortodoksisten, anglikaanisten, luterilaisten ja protestanttisten kirkkojen ekumeeninen yhteistyöelin, jolla on 115 jäsenkirkkoa ja noin 40 kumppanusorganisaatiota. Tähän ryhmään kuuluvat myös kansalliset ekumeeniset neuvostot. Euroopan kirkkojen konferenssi on yksi seitsemästä alueellisesta kirkkojen konferenssista maailmassa. Järjestön perussäännön mukaan ”Euroopan kirkkojen konferenssi on niiden kirkkojen ekumeeninen yhteys Euroopassa, jotka tunnustavat Herran Jeesuksen Kristuksen Jumalaksi ja Vapahtajaksi Raamatun mukaan ja jotka sen vuoksi pyrkivät yhdessä täyttämään yhteistä kutsumustaan yhden Jumalan, Isän, ja Pojan ja Pyhän Hengen kunniaksi”.

Novi Sadin 2018 yleiskokouksen jälkeen CEC alkoi toteuttaa yleiskokouksen teemoihin *vieraanvaraisuus, oikeudenmukaisuus ja toivo* liittyviä strategisia tavoitteita. Hallitus johtaa CEC:n työtä yleiskokousten välillä. Puheenjohtajana on CEC:n presidentti, ranskalainen pastori Christian Krieger. Teologian opiskelija Tuomo Mäkelä kirkostamme oli hallituksen varajäsen ja kesäkuusta 2022 alkaen varsinainen jäsen yhden hallituspaikan vapauduttua.

Hallitus on nimennyt CEC:n keskeisille teema-alueille kuusi referenssiryhmää, joissa on kirkkojen edustajia. Referenssiryhmät ovat: 1) ekklesiologia ja lähetys, 2) diversiteetti, pluralismi ja demokratiakasvatus, 3) taloudellinen ja ekologinen oikeudenmukaisuus ja kestävä tulevaisuus, 4) tiede, bioetiikka ja teknologia, 5) ihmisoikeuskasvatus ja vaikuttamistoiminta, 6) yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus. Kirkollamme on edustaja kaikissa ryhmissä. Jäsenkirkkojen edustajat osallistuivat referenssiryhmien työskentelyyn huomattavasti aktiivisemmin kuin aikaisemmin kun kokoukset järjestettiin virtuaalisesti eikä osanottajilla ollut tarvetta matkustaa Geneveen tai Strasbourgisiin. Ongelmana oli kuitenkin teema-alueiden suuri määrä ja laajuus, jolloin monet temaattisista ryhmistä toimivat käytännössä ilman yhteyttä Brysselin toimistoon.

Euroopan kirkkojen konferenssi on ollut jo pitkään murrosvaiheessa ja tämä uusien painopisteiden määrittäminen on edelleen käynnissä. Euroopan kirkkojen konferenssin hallitus päätti marraskuussa 2021 merkittävistä painopisteiden ja toimintatapojen muutoksista. Järjestö tulee keskittymään kahteen pääalueeseen: julkiseen teologiaan ja vaikuttamistoimintaan Euroopan instituutioissa, etenkin EU:ssa. Tämä merkitsee sitä, että CEC:n sihteeristössä tulee olemaan vähemmän tiettyjen yksittäisten aihealueiden asiantuntijoita. Sen sijaan teologista osaamista on tarkoitus vahvistaa, samoin asiantuntemusta vaikuttamistoiminnassa. Hallituksen linjauksen mukaan Brysselissä sijaitseva sihteeristö koostuisi tulevaisuudessa kahdesta yksiköstä, joissa kummassakin olisi kolme työntekijää: teologian ja tutkimuksen yksikkö sekä vaikuttamis- ja dialogiyksikkö. Nämä kaksi yksikköä työskentelisivät yhdessä ja olisivat toisistaan riippuvaisia saavuttaakseen organisaation tavoitteet: tehdä edunvalvontatyötä Euroopan toimielimissä teologisesti perustellulla pohjalla.

Tavoitteena on saada teologian ja tutkimuksen yksikköön teologisesti pätevää henkilökuntaa, jolla on asiantuntemusta "julkisesta teologiasta" ja hyvä ymmärrys EKK:n monimuotoisesta kirkollisesta luonteesta, kun taas edunvalvonta- ja dialogiyksikkö rakentuu henkilöstölle, jolla on kokemusta ja taitoja vaikuttamistoimintaan Euroopan Unionin toimielimissä.

Hallituksen linjauksen mukaan Euroopan kirkkojen konferenssi lopettaa sellaisten organisaatioiden rahoittamisen, jotka eivät kuulu siihen. CEC on useiden vuosien ajan tukenut taloudellisesti ja hallinnollisilla palveluilla useita itsenäisiä organisaatioita, kuten CCME (Churches' Commission for Migrants in Europe), ECEN (European Christian Environmental Network) ja CALL-verkosto (Church Action on Labour and Life). Neuvotteluja rahoitukseen liittyen käytiin vuoden 2022 aikana. Kumppanijärjestöt ovat esittäneet voimakasta kritiikkiä CEC:n hallituksen linjauksia kohtaan. Kritiikkiä on tullut myös CEC:n henkilöstön taholta.

Monissa CEC:n jäsenkirkoissa uudistuksen perusintentiota "tehdä vähemmän, tehdä paremmin" on pidetty perusteltuna, mutta uudistuksia ei ole saatu käyntiin. Erityisesti CEC:n vaikuttamistoiminta on vähäistä. Tilannetta on entisestään heikentänyt se, että kirkkomme aiemmin tarjoama henkilöresurssi vaikuttamistoiminnassa ei enää ole käytettävissä.

CEC on valmistellut tulevaa yleiskokousta, joka pidetään kesäkuussa 2023 Tallinnassa. Valmistelu on edennyt hitaasti. Vuoden 2022 loppuun mennessä jäsenkirkoille on viestitty vain yleiskokouksen aika ja paikka sekä pyydetty nimeämään delegaatit yleiskokoukseen.

Euroopan kirkkojen konferenssin talous on kohtuullisen vakaalla pohjalla, mutta uusia keinoja varainhankintaan esimerkiksi EU:n kautta tarvittaisiin. Yleiskokouksen rahoitukseen liittyy epävarmuutta vallitsevan maailmanpoliittisen tilanteen ja nopean inflaation vuoksi. Pohjoismaiden jäsenkirkkojen kesken on sovittu jäsenmaksujen tasauksesta edellisessä yleiskokouksessa päätetyn epäoikeudenmukaiseksi osoittautuneen laskentakaavan oikaisemiseksi. Niinpä Norjan kirkko maksaa nyt enemmän kuin alun perin oli esitetty. Vuonna 2022 kirkkomme maksoi jäsenmaksua edellisvuoden tapaan 80 000 euroa. Lisäksi tuemme Kirkko ja siirtolaisuus -komission työtä vuosittain 8 500 eurolla.

Euroopan kirkkojen konferenssin hallituksen tekemä päätös uudistuksista oli perusteltu. Budapestin yleiskokouksen päätöksistä oli saatu toimeenpantua lähinnä rakenteellisia uudistuksia ilman, että toiminnan painopisteitä olisi perusteellisesti arvioitu. Lähes kaikki vanhan komissiorakenteen tehtäväalueet tuotiin uuteen organisaatioon. Nyt ei kuitenkaan ole vielä selvää, miltä CEC näyttää tulevaisuudessa, nyt on vasta linjattu, mitkä ovat painopisteet ja mitä CEC ei jatkossa enää tee. Kesäkuussa 2023 pidettävä yleiskokous tulee olemaan poikkeuksellisen merkittävä organisaation painopisteiden määrittelyssä ja CEC:n tulevaisuuden arvioinnissa. Kirkkomme on tärkeä asettaa yleiskokoukseen selkeät tavoitteet ja tehdä se yhdessä pohjoismaisten Luterilaisten kirkkojen, EKD:n ja Suomen ortodoksisen kirkon kanssa.

Luterilainen maailmanliitto

Suurin osa maailman luterilaisista kuuluu Luterilaisen maailmanliiton (LML) jäsenkirkkoihin, joita on 148 ja niissä yhteensä yli 77 miljoonaa jäsentä. Jäsenkirkkoja on 99 maassa eri puolilla maailmaa. Vuonna 1947 Lundissa perustetun LML:n jäsenkirkot ”tunnustavat kolmiyhteisen Jumalan, ovat yksimielisiä Jumalan sanan julistuksesta ja ovat alttarin ja saarnatuolin yhteydessä keskenään. LML tunnustaa yhden, pyhän, katolisen ja apostolisen kirkon ja on sitoutunut palvelemaan kristittyjen ykseyttä kautta maailman”. LML:n virallinen nimi korostaa kirkkojen läheistä keskinäistä yhteyttä: Luterilainen maailmanliitto – kirkkojen kommuunio.

Vuonna 2022 LML:n neuvosto tapasi kasvokkain ensimmäisen kerran kesän 2019 jälkeen. Neuvoston kokous oli ensimmäinen uuden pääsihteerin Anne Burghardt johdolla ja viimeinen neuvoston varsinainen kokous ennen syksyn 2023 Puolassa kokoontuvaa yleiskokousta. Kokous jouduttiin pitämään aikaisemmasta suunnitelmasta poiketen Genevessä.

Keväällä alkanut Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa väritti omalta osaltaan neuvoston tapaamista. LML:lla on suhteita sekä Venäjän että Ukrainan puolella asuviin luterilaisiin seurakuntiin. Lisäksi LML on osallistunut merkittävällä tavalla ukrainalaisten pakolaisten vastaanottamiseen yhdessä jäsenkirkkojen kanssa sekä Puolassa että Unkarissa. Kokouksessa nostettiin voimakkaasti esiin sodan globaalit vaikutukset esimerkiksi itäisen Afrikan ruokaturvaan. Keskusteluissa tuli hyvin esiin LML:n luonne globaalina humanitaarisen avun toimijana.

Covid 19-pandemiasta huolimatta LML on pystynyt edistämään strategiansa mukaista toimintaa usealla eri alueella. Kommunioin suhteita ylläpidettiin pandemian pahimpana aikana sähköisten välineiden avulla. Vuoden 2022 alusta lähtien on pystytty järjestämään useampia kasvokkaisia tapaamisia. Kommunioin suhteiden vahvistaminen on vahvasti LML:n agendalla. Toiminnan ohjaamiseksi on perustettu uusi neuvoston komitea. Komitea suositteli pääsihteerin ehdotusta keskusteluyhteyden uudelleen avaamisesta ILC:n kanssa. Lisäksi komitea keskusteli tarpeesta lausua selkeämmin LML:n jäsenyydestä ja jäsenyyden mukana tulevasta suhteesta toisiin

LML:n jäsenkirkkoihin. Keskustelussa esitettiin konsultatiivista prosessia, jonka seurauksena luotaisiin ns. vastavuoroisen vastuullisen toiminnan raamit (Mutual Accountability Framework).

LML on ylläpitänyt ekumeenisia suhteita aktiivisesti. Luterilais-katolisen dialogin kastetta käsittelevä asiakirja julkaistiin helmikuussa 2022. Dialogin seuraavaa vaihetta on alettu valmistella, mutta sen tema ei ole vielä selvillä. Yleiskokoukseen 2023 on suunnitteilla jonkinlainen yhteinen lausuma. Vastakkainasettelusta yhteyteen -asiakirjan pohjalta yhteistyötä diakonian saralla syvennetään katolisen Caritas-järjestön kanssa. Ortodoksidiialogin syksyksi 2022 suunniteltu tapaaminen jouduttiin siirtämään myöhemmäksi. Helluntailaisdialogi valmistautuu julkaisemaan loppuraportin 2023 yleiskokoukseen mennessä. Lisäksi LML on aloittanut uskonnonvapauteen keskittyvä työskentelyn Maailman reformoitujen kirkkojen liiton kanssa, jatkanut työskentelyä Mennoniittojen ja Katolisen kirkon kanssa edellisen dialogiraportin linjoilla ja edistää yhteistyötä Anglikaanien kanssa yhteistyökomission kautta.

LML tukee kirkkojen kapasiteetin vahvistamista ja yhteistä todistusta uuden, 2020 perustetun osaston "teologia, missio ja oikeudenmukaisuus" -kautta. Yhtenä keskeisenä teemana toiminnassa on ollut luterilaisten kontekstuaalisten identiteettien tarkasteleminen. Ykseyden ja moninaisuuden yhteensovittaminen luterilaisten identiteettien sisällä ja kesken näyttää nousevan yhdeksi keskeiseksi teemaksi myös tulevassa yleiskokouksessa. Kysymys teologisen koulutuksen laadusta ja saavutettavuudesta on myös noussut keskeiseksi. LML tavoittelee rahoitusta teologisen koulutuksen asiantuntijan palkkaamiseksi. Naisten, erityisesti teologisesti koulutettujen naisten rooli kirkossa ja kirkon johdossa säilyy edelleen LML:n agendalla. Uuden rahaston avulla LML pyrkii tukemaan naisten pääsyä teologisen koulutuksen piiriin. Nuorten osallisuutta vahvistava ohjelma toteuttaa kansainvälisiä koulutuksia, joihin vuonna 2022 osallistui kaksi suomalaista alle 30-vuotiasta.

LML on merkittävä humanitaarisen ja vaikuttamistyön globaali toimija. Vaikuttamistyön puolella LML osallistuu YK-vaikuttamiseen ja erityisesti kansainväliseen ilmastovaikuttamiseen ja naisten oikeuksien edistämiseen. Lisäksi LML on aktiivinen uskontodiialogitoimija sekä humanitaarisen työn, vaikuttamistyön että uskontojen kohtaamisen saralla. LML valmistele dialogidokumenttia juutalais-kristillisistä suhteista vuodelle 2023.

LML:n taloudellinen tilanne jatkuu edellistä vuotta seuraten kohtuullisen hyvänä. Vuonna 2021 LML onnistui varainhankkimaan 99- % tavoitellusta budjetista. Lisäksi LML on onnistunut kasvattamaan vapaasti käytettävissä olevan vararahaston suuruutta, mikä auttaa tasapainottamaan mahdollisia varainhankinnan kriisejä. Augusta Victoria-sairaalan toimintakulujen kattaminen on toimintaympäristön haasteellisuudesta johtuen edelleen yksi talouden keskeisistä haasteista. AVH:n osuus koko LML:n budjetista on 42 %.

LML:n valmistautuminen yleiskokousvuoteen 2023 oli hyvässä vauhdissa 2022. Yleiskokous järjestetään teemalla *One Body, One Spirit, one Hope*. Jäsenkirkkoja pyydetään yleiskokoukseen valmistautumisessa painottaamaan yhteyden ja syrjimättömyyden teemoja.

Kirkkomme jäsenmaksu LML:lle on 250 000 euroa. Lisäksi kirkkomme maksaa yleiskokousrahastoon vuosittain 50 000 euroa. Kansainvälisten ja ekumeenisten yhteyksien rahastosta tuettiin LML:n kautta Ukrainan evankelis-luterilaista kirkkoa 100 000 euron avustuksella.

Suomen Ekumeeninen Neuvosto

KMN:n jäsenyyssperusta eli baasis on teologis-ekumeenisena lähtökohtana Suomen Ekumeenisen Neuvoston itseymmärrykselle: ”Suomen Ekumeeninen Neuvosto (SEN) on kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen yhteistyöelin. Jäseniksi voidaan hyväksyä yhteisöjä, jotka tunnustavat Herran Jeesuksen Jumalaksi ja Vapahtajaksi Raamatun mukaan ja jotka sen vuoksi pyrkivät yhdessä täyttämään yhteistä kutsumustaan yhden Jumalan, Isän, Pojan ja Pyhän Hengen kunniaksi.” Neuvostoon kuuluu tällä hetkellä 11 jäsenkirkkoa ja 5 tarkkailijakirkkoa sekä 28 kumppanuusjärjestöä. Vuonna 2022 uudeksi kumppanuusjärjestöksi liittyi Sininauhaliitto ry.

Neuvoston hallituksen puheenjohtajana toimii arkkipiispa Tapio Luoma ja pääsihteerinä pastori Mayvor Wärn-Rancken (met.). Suomen Ekumeeninen Neuvosto koordinoi ekumeenisen rukousviikon viettoa sekä suunnitteli, koordinoi ja tuotti materiaalia ekumeenisen vastuuviikon toteuttamista varten eri kirkoissa ja niiden seurakunnissa. Se on ollut keskeinen toimija myös käytäessä keskustelua viranomaisiin päin esimerkiksi turvapaikanhakijoiden ja erityisesti kristittyjen tai kristityksi kääntyneiden turvapaikanhakijoiden asemasta sekä positiivisen uskonnonvapauden toteutumisesta esimerkiksi koulujen uskonnonopetuksessa. Sosiaalieettiset ja ihmisoikeuksiin liittyvä teemat olivat esillä eri tavoin, mm. vastuuviikolla, jonka vuoden 2022 teemana oli kohtuullisuus. Tarkoituksena oli liittyä YK:n vuoden 2030 kestävä kehityksen tavoitteisiin kristillisestä näkökulmasta.

Kevään yleiskokouksessa palkittiin vuoden 2021 ekumeenisesta teosta Itä-Suomen yliopiston teologian alan opiskelijajärjestöjen Fides Ostienseksen ja Pistiksen yhteistyö. Syyskokouksen yhteydessä järjestettiin jumalanpalveluselämää ekumeenisesti tarkasteleva seminaari Yksi ruumis, monta jäsentä. SEN:n toimistosta oli edustus KMN:n Karlsruhen yleiskokouksessa; kokouksen suomennetut tekstit sekä muuta viestintää yleiskokouksesta julkaistiin SEN:n kotisivulla ja somekanavissa. Neuvoston jaostot järjestävät ekumeenisia tapahtumia ja tuottavat materiaalia kirkkojen ja viranomaisten käytettäväksi. SEN järjestää myös vuosittaisen kirkonjohtajien tapaamisen. SEN:n läpäisevä strateginen painopiste vuodelle 2022 oli Paikallisekumenia ja kestävä tulevaisuus. Vuonna 2023 eli uskonnonvapauden 100-vuotisjuhlavuoden yhteydessä on vuorossa Kotimainen ekumenia ja yhdessä vaikuttaminen sekä 2024 Kansainvälinen ekumenia ja globaali vastuu.

Neuvoston toiminta on aktiivista, mutta sen talouden ja sitä kautta myös toiminnan tekee haavoittuvaksi suuri riippuvuus kolehtituloista. Kirkkomme kaksi vuosittaista kolehtia ovat pitkään muodostaneet noin puolet SEN:n rahoituksesta. Pandemiavuodet osoittivat erityisesti kolehtitulojen epävarmuuden. Taloutta saatiin vuonna 2022 vakautettua, mutta työtä on jatkettava. Tätä tarkoitusta varten on asetettu erityinen taloustyöryhmä tukemaan hallituksen ja SEN:n toimiston työskentelyä tässä suhteessa.

Avoin kysymys on, miten paikalliset, etenkin suurimpien kaupunkien ekumeeniset työryhmät voitaisiin kiinteämmin kytkeä osaksi SEN:n kokonaistoimintaa ekumeenisen paikallistoiminnan kattavuuden ja asiantuntemuksen vahvistamiseksi ja vuorovaikutuksen lisäämiseksi. Esimerkiksi Saksassa ja Ruotsissa on paikallisia ekumeenisia neuvostoja. Tähän yhteyteen liittyy myös luterilaista kirkkoa ajatellen kysymys, miten hiippakunnallista ekumeenisen toiminnan tukiverkkoa voitaisiin vahvistaa. Nykytilanteessa näyttää siltä, että esimerkiksi hiippakuntien kansainvälisen työn asiantuntijoilla ei ole juurikaan mahdollisuutta panostaa tähän eikä myöskään selkeätä mandaattia. Toisaalta kuluja ei voida lisätä – pikemminkin päinvastoin. Lupaava

kehityssuunta voisi olla verkkopohjaisen yhteistyön lisääminen koronapandemian aikana saatuja virikkeitä ja tekniikan kehitystä sekä kehittyneitä teknisiä taitoja ja nuorten innovaatiopotentiaalia hyödyntäen.

Suomen lähetysneuvosto

Suomen lähetysneuvostoon (SLN) kuuluvat lähes kaikki suomalaiset luterilaiset, vapaakristilliset ja tunnustustenväliset lähetysjärjestöt ja lähetystyötä tekevät kirkot. Hallituksen puheenjohtajana toimii Patmos Lähetysväestön muslimityöntekijä Timo Keskitalo. SLN:n tarkoituksena on edistää lähetystyötä tekevien yhteisöjen keskinäistä yhteyttä ja lähetysasiaa Suomessa. Tämän tarkoituksen toteuttamiseksi neuvosto: 1) hoitaa yhteyksiä jäsentensä kesken, 2) järjestää ajankohtaispäiviä ja seminaareja, 3) osallistuu Euroopan lähetysneuvostojen ja -allianssien yhteistyöhön, 4) hoitaa tarvittaessa jäsenjärjestöjensä yhteisiä asioita viranomaisten kanssa sekä 5) kokoaa ja julkaisee Suomen lähetystyötä koskevia tilastoja ja muuta sitä valaisevaa aineistoa.

Lähetysneuvoston toiminta tapahtuu seitsemän työryhmän kautta. Työryhmät keskittyvät lähetysteologiaan, lähetystyöntekijöiden henkiseen huoltoon ja työsuhteasioihin, kehitysyhteistyöhön, viestintään, nuorten aikuisten toimintaan sekä vuosittain lokakuussa vietettävän kristittyjen yhteisen lähetyspyhän valmisteluihin.

Suomen Lähetysneuvosto on jäsenenä Euroopan evankelikaalisten lähetysjärjestön liitossa (EEMA) ja toimii yhteistyössä Euroopan lähetysneuvoston kanssa. Se on myös Kirkkojen maailmanneuvoston maailmanlähetysten ja evankelioimisen komission liittännäisjäsen.

Porvoon kirkkoyhteisö

Vuonna 1992 valmistui ekumeeninen asiakirja Porvoon yhteinen julkilausuma, joka siihen sisältyvän Porvoon julistuksen allekirjoittamisen myötä loi läheisen yhteyden (kommuunio) Britannian ja Irlannin anglikaanisten kirkkojen sekä Pohjoismaiden ja Baltian luterilaisten kirkkojen välille syksyllä 1996. Neuvotteluissa mukana olleista kirkoista ainoastaan Latvian evankelis-luterilainen kirkko on jäänyt, ainakin toistaiseksi, tarkkailijajäseneksi. Tanskan kirkko liittyi täysjäseneksi lokakuussa 2010; vuonna 2014 mukaan liittyivät Latvian evankelis-luterilainen ulkomaankirkko ja Britannian luterilainen kirkko.

Jäsenkirkkojen välisen yhteyden sisältö käy ilmi Porvoon julistukseen sisältyvistä sitoumuksista. Julistus menee pidemmälle kuin mikään muu ekumeeninen sopimuksemme, koska siinä sitoudutaan pitämään ”kaikkien kirkkojemme kastettuja jäseniä myös oman kirkkomme jäseninä”.

Kirkkoyhteisön luterilaisen puheenjohtajana toimii piispa Matti Repo ja anglikaanisena puheenjohtajana arkkipiispa Michael Jackson. Kirkkoyhteisössä kehitetään erilaisia toimintamuotoja, joita koordinoi vuosittain kokoontuva Porvoon yhteydenpitöryhmä, jossa kirkkoamme edustaa teologian ja ekumenian johtava asiantuntija Tomi Karttunen. Yhteydenpitöryhmän luterilaisena sihteerinä toimii Thorsten Rørbæk Tanskan kirkosta sekä anglikaanisena sihteerinä Ainsley Griffith Walesin kirkosta. Ryhmä organisoii konsultaatioita eri teemoista, teologisia konferensseja, arkkipiispojen/johtavien piispojen kokouksen sekä yhteisön toiminnan nelivuotiskauden suuntaviivoista keskustelevan kirkonjohtajien kokouksen.

Lokakuussa 2022 järjestettiin yhteydenpitoryhmän sekä kirkkoyhteisön priimasten ja johtavien piispojen kokous Tampereella. Priimasten kokouksessa ohjelman painopisteenä oli kirkkoyhteisön tulevaisuuden näkymien tarkastelu Porvoon yhteisen julkilausuman ja sen pohjana olevan teologian, kirkkojen elämän ja mission sekä yhteistyöstä saatujen kokemusten pohjalta. Kuva yhteisestä ja jaetusta pyhiinvaelluksesta Porvoon kirkkoina on tärkeä ja kutsuu löytämään yhä uusia tapoja konkretisoida sitä. On tarpeen löytää tapoja saada nuorempi sukupolvi mukaan Porvoon kirkkoyhteisön elämään. Näkökohta tulee ottaa huomioon esimerkiksi kokousedustajia valittaessa. Verkkopohjainen yhteistyö tarjoaa uusia mahdollisuuksia kirkkojemme välisten suhteiden laajentamiseen ja syventämiseen. Tampereen kokouksen päätteeksi yhteisön priimaket julkaisivat avoimen kirjeen patriarkka Kirillille, jossa he vetosivat tähän, jotta hän käyttäisi vaikutusvaltaansa Venäjän järkyttävän hyökkäyssodan lopettamiseksi Ukrainassa.

Yhteydenpitoryhmä jatkaa keskustelua siitä, miten voitaisiin mahdollisesti virallisesti tunnustaa Porvoon kirkkoyhteisön pohjana olevan Porvoon yhteisen julkilausuman ja julistuksen sekä vastaavien pohjoisamerikkalaisten anglikaanis-/episkopaalis-luterilaisten sopimusten yhteismitallisuus eli transitiivisuus. Luterilainen maailmanliitto ja anglikaaninen kommuunio ovat hanketta puoltaneet luontevana ekumeenisena kehityksenä, ja Pohjois-Amerikassa sopimuskumppanit ovat toistensa sopimusten transitiivisuuden jo virallisesti tunnustaneet. Tulevien vuosien toiminnasta päätettiin, että vuonna 2023 järjestetään temaattinen konsultaatio Madridissa aiheesta Life in the Eucharist / The Eucharistic life in our churches, vuonna 2024 kirkonjohtajien kokous Ruotsissa sekä vuonna 2025 teologinen konferenssi Walesissä teemana Nikean uskontunnustuksen 1700-vuotisjuhlavuosi. Vuonna 2026 on seuraava priimasten kokous Englannissa.

Käytännön tasolla anglikaanis-luterilainen yhteistyö näkyy Suomessa ehtoollisyhteyden ja jäsenyyden sekä viran vastavuoroisen tunnustamisen pohjalta vaikkapa siinä, että luterilaiset papit ovat voineet osaltaan vastata anglikaanisista jumalanpalveluksista eri puolilla Suomea. Esimerkiksi Tampereella yhteistyö on jo varsin vakiintunutta ja kytkeytyy myös ystävyyshiippakuntasuhteeseen Manchesterin hiippakuntaan. Espoon ja Edinburghin hiippakunnat ovat kehittäneet ystävyyshiippakuntatoimintaa, samoin Helsingin hiippakunta ja St. Asaphin hiippakunta Walesista. Porvoon hiippakunnalla ja Irlannin kirkon Corkin hiippakunnalla on myös säännöllisiä kontakteja. Anglikaaniseurakuntien kanssa on myös jonkin verran ystävyysseurakuntatoimintaa. Käytännön yhteistyötä Suomessa arvioi kahdesti vuodessa kokoontuva anglikaaniyhteyksien työryhmä.

Piispa Matti Repo osallistui heinä-elokuun vaihteessa järjestettyyn anglikaanisen kommuunion Lambeth-konferenssiin. Konferenssi puhui paljon evankeliumista, tutki Raamattua sekä aloitti ja lopetti jokaisen työskentelyn rukouksella. Lukemattomat vapaaehtoiset pitivät huolta monista käytännön asioista, kuten anglikaanisen kirkkoyhteisön jäsenkirkoissa tavataan menetellä. Johtopäätöksenä ja meitä suomalaisia luterilaisia itsetutkisteluun haastaen piispa Repo kysyi konferenssin ja siinä esillä pidetyn opetuslapseuden (discipleship) teeman sekä arkkipiispa Justin Welbyn ja ekumeenisten puheenvuorojen ilmentämän vahvan hengellisen johtajuuden innoittamana, "onko meillä omassa kontekstissamme kiinnostusta missioon, evankeliumin julistamiseen ja Kristuksen opetuslasten vahvistamiseen?"

Barentsin kirkkojen neuvosto

Pohjoiskalotin hiippakunnilla on omat niitä yhdistävät erityispiirteensä. Pohjoinen ekumeeninen yhteys kattaa luontevasti koko Pohjoiskalotin alueen, jonne vuonna 1996 perustettiin Barentsin kirkkojen neuvosto. Neuvoston tehtävänä on edistää kirkkojen välistä yhteyttä, ymmärrystä ja käytännöllisiä yhteyksiä Barentsin alueen kirkkojen välillä sekä tarjota keskustelufoorumi alueen kirkoille erilaisissa kirkollisissa asioissa.

Barentsin kirkkojen neuvostoon kuuluvat Oulun evankelis-luterilaisen hiippakunnan lisäksi Oulun ortodoksinen hiippakunta, Luulajan evankelis-luterilainen hiippakunta (Ruotsi), Nord-Hålogalandin ja Sör-Hålogalandin evankelis-luterilaiset hiippakunnat (Norja) sekä Arkangelin, Murmanskin ja Petroskoin ortodoksiset hiippakunnat (Venäjä). Murmanskin alueen ja Karjalan tasavallan luterilaisia edustaa Inkerin kirkko. Neuvoston virallisia kieliä ovat ruotsi ja venäjä.

Heti Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen jälkeen Pohjoismaiden pohjoisimpien hiippakuntien piispat jäädyttivät maaliskuussa 2022 yhteisellä päätöksellä suhteet Venäjän ortodoksiseen kirkkoon sekä keskeyttivät toistaiseksi Barentsin kirkkojen neuvoston toiminnan. Neuvoston Suomen, Ruotsin ja Norjan jäsenhiippakuntien edustajat kokoontuivat 15.9 Tornioon keskustelemaan tulevan yhteistyön muodoista. Päätöstä pitää neuvoston toiminta lakkautettuna jatkettiin vuoteen 2024 asti, jolloin Barentsin kirkkojen neuvoston tulevaisuutta voidaan arvioida.

Barentsin kirkkojen neuvoston toiminnan jäädytysaikana yhteistyötä Pohjoismaiden pohjoisimpien hiippakuntien kesken päätettiin jatkaa ilman Venäjän kirkkojen edustusta. Tätä varten Tornion kokouksessa perustettiin Pohjoiskalotin kirkollinen yhteistyöverkosto. Yhteistyöverkoston jäseninä ovat Norjan, Ruotsin ja Suomen luterilaisten kirkkojen pohjoisimmat hiippakunnat (Nord-Hålogaland, Sör-Hålogaland, Luulaja ja Oulu) sekä Oulun ortodoksinen hiippakunta.

Pohjoiskalotin kirkollisen yhteistyöverkoston työ keskittyy muun muassa kokemusten jakamiseen seurakuntaelämästä, kulttuureista ja teologiasta; pohjoisen yhteiskunnallisen muutoksen analysointiin yhdessä; toimintaan alkuperäiskansojen, vähemmistöjen ja monikielisyyden hyväksi; työskentelyyn ympäristö- ja ilmastokysymysten sekä rauhantyön ja pyhiinvaellusreittien kysymysten parissa; sekä työskentelyyn lasten ja nuorten elämänskysymysten ja osallisuuden hyväksi kirkoissa.

Kirkkomme jäsenmaksu Barentsin kirkkojen neuvostolle vuonna 2022 oli 10 000 euroa. Jäsenmaksua ei järjestön pyynnöstä kuitenkaan maksettu, koska järjestön toiminta jäädytettiin.

Suhteet roomalaiskatoliseen kirkkoon

Pyhän Henrikin ekumeeninen pyhiinvaellus Roomaan voitiin jälleen toteuttaa vuoden 2021 pandemian aiheuttaman peruuntumisen jälkeen. Kirkkomme piispoista osallistumisvuorossa oli Oulun hiippakunnan piispa Jukka Keskitalo. Tällä kertaa oli erityisellä tavalla esillä saamelainen alkuperäiskansa. Piispa Keskitalo kytki puheessaan tšekäläisten saamelaisten tilanteen ja siihen liittyvän kirkollisen ulottuvuuden globaaleihin pohdintoihin alkuperäiskansoista esimerkiksi Brasiliassa ja Kanadassa sekä viittasi paavi Franciscuksen linjauksiin ja unelmiin näissä asioissa.

Luterilaisten ja roomalaiskatolisten ykseyskomissio työskenteli vuosina 2008–2019 ja sai valmiiksi dialogiraportin *Baptism and Growth in Communion*. Luterilaisen maailmanliiton neuvosto otti asiakirjan vastaan (studied and received) kesällä 2019. Paavillinen kristittyjen ykseyden edistämisen neuvosto (Pontifical Council for Promoting Christian Unity, PCPCU), jonka nimi on muiden paavillisten “neuvostojen” tapaan muutettu tämän jälkeen “virastoksi” (dicastery), esitti kuitenkin teologisia, ekklesiologisia ja terminologisia huomautuksia asiakirjaan liittyen. Lopputuloksena oli, että asiakirja julkaistiin siten, että sen alussa on kardinaali Kurt Kochin ja LML:n aiemman pääsihteerin Martin Jungen esipuhe, jossa todetaan, että roomalaiskatolinen kirkko ei ole vielä valmis hyväksymään asiakirjan tulosta sellaisenaan siitä huolimatta, että se nostaa esiin keskeisellä tavalla kasteen vastavuoroisen tunnustamisen ja siihen liittyviä tärkeitä pneumatologis-ekkleziologisia näkökulmia. Asiakirja on kuitenkin arvion mukaan päämäärältään avoin tutkimusdokumentti. Asiakirjan suomennos julkaistiin syksyllä 2022 Kirkkohallituksen Kirkko ja toiminta –sarjassa nimellä *Kaste ja yhteyden kasvu*.

Kansainvälisen luterilais-katolisen ykseyskomission seuraavaa keskustelukierrosta valmisteleen pieni työryhmä, johon Suomesta on kutsuttu LML:n neuvoston jäsen Minna Hietämäki. Valmisteilla on myös Krakovan yleiskokouksessa julkaistavaksi tarkoitettu “yhteinen sana”, jossa käsiteltäisiin nykyisen ekumeenisen keskustelun valossa Lutherin pannaan julistamista sekä vastaavasti Lutherin ja luterilaisten tunnustuskirjojen lausumia paavista antikristuksena. Huomionarvoista on, että myös Euroopan protestanttisten kirkkojen yhteisö on käynnistänyt virallisen dialogin roomalaiskatolisen kirkon kanssa. Teemana on kirkkokäsitys, kirkko kommuunina. Ottaen huomioon tässä kysymyksessä jo valmisteleavassa työskentelyssä ilmaistun konvergenssin myös luterilais-katolisessa dialogissa olisi hyvinkin mahdollista julkaista vuoteen 2030 mennessä yhteinen lausuma kirkosta. Se selkeyttäisi yhteistä pohjaa ja olisi merkittävä askel eteenpäin myös lausumille eukaristiasta ja kirkosta. Toiveita yhteisen julistuksen laatimisesta kirkosta, eukaristiasta ja virasta näet elätellään edelleen, mistä esimerkkinä Saksan katolisten ekumeniavastaava piispa Gerhard Feige esitti LML:n saksalaisessa 75-vuotisjuhlassa toiveen, että sellainen lausuma saataisiin lähitulevaisuudessa aikaiseksi USA:ssa ja Suomessa saavutettujen paikallisten tulosten pohjalta ja innoittamana. Selvää on, että Nikean uskontunnustuksen 1700-vuotisjuhlavuosi 2025 ja Augsburgin tunnustuksen 500-vuotisjuhlavuosi 2030 sekä kasvava tietoisuus yhteisen mission ja kristillisen todistuksen ja palvelun vahvistamisen tärkeydestä ovat keskeisiä pontimia saada aikaiseksi yhteisen uskon tunnustamista ilmentävä, ehkäpä kirkkopillisesti ja samalla käytännöllis-missionarisesti fokusoitunut lausuma vuoteen 2030 mennessä.

Suhteet ortodoksisiin kirkkoihin

Kanoninen idän ortodoksinen kirkko on ajautunut viimeisten vuosien aikana poikkeuksellisen vaikeaan kriisiin, joka on rikkonut toistaiseksi kirkon täyden globaalin kommuunion. Kriisi on puhjennut Ukrainan kirkollisen elämän kanonista järjestämistä koskevassa kiistassa, joka vallitsee erityisesti Moskovan ja Konstantinopolin patriarkaattien välillä. Se on johtanut Moskovan patriarkaatin yksipuoliseen päätökseen katkaista liturginen ja eukaristinen yhteys Konstantinopolin ekumeeniseen patriarkkaan sen jälkeen, kun tämä ilmoitti myöntävänsä autokefalian (täyden kirkollisen itsenäisyyden) Ukrainan uskoville uudessa Ukrainan ortodoksisessa kirkossa, joka perustettiin Kiovassa joulukuussa 2018. Kirkon autokefalian vahvistavan *tomos*-asiakirjan ekumeeninen patriarkka allekirjoitti tammikuussa 2019. Vain kaksi

hiippakuntaa maan suurimmasta Moskovan patriarkaatin alaisesta Ukrainan kirkosta liittyi alkuvaiheessa uuteen kirkkoon. Samalla kuitenkin miljoonia ukrainalaisia ortodoksisia uskovia, joiden liturgia ja oppi oli identtinen muiden ortodoksien kanssa, palautettiin skismasta kanonisen ortodoksisen kirkon yhteyteen 1992 perustetusta ei-kanonisesta Kiovan patriarkaattista, jota muut paikalliskirkot eivät olleet koskaan tunnustaneet ja joka lakkautettiin uuden kirkon perustamisen yhteydessä.

Ekumeenisen patriarkan toiminta Ukrainan autokefalian järjestämiseksi on herättänyt ortodoksisissa kirkoissa ja teologiien keskuudessa vuoden 2014 jälkeisessä ajallisessa maailmassa (Euromaidan, Krimin valtaus, Dombassin sota) toisaalta ymmärrystä mutta samalla kirkon kanonien ajattomammassa katsannossa hämmennystä. Ortodoksisessa maailmassa on ollut riidaton yhteisymmärrys siitä, että Ukraina on vuodesta 1686 eteenpäin kuulunut Moskovan patriarkaatin kanoniseen alueeseen, ja ekumeeninen patriarkka sai osakseen myös kritiikkiä kanonisen toimivaltansa ylittämistä. Moskovan loukkaantumista siis myös ymmärrettiin, mutta yksikään toinen autokefalinen kirkko ei ole Moskovan tavoin ilmoittanut lopettaneensa rukoilemista ekumeenisen patriarkan puolesta tai katkaissensa ehtoollisyhteyttä Konstantinopolin kanssa. Vuoden 2022 loppuun mennessä vasta kolme autokefalista kirkkoa Konstantinopolin lisäksi – Aleksandria, Kreikka ja Kreetta – on tunnustanut Ukrainan autokefalian. Moskova on katkaissut liturgisen ja eukaristisen yhteyden myös niiden kanssa ja keskittynyt tekemään vaikutustyötä sen estämiseksi, että Antiokian ja Jerusalemin patriarkaattit eivät liittyisi tunnustajien joukkoon. ”Vanhoina patriarkatteina” Konstantinopolin ja Aleksandrian tavoin ne nauttivat ortodoksisten kirkkojen hierarkiassa erityistä arvovaltaa ja niiden antama tunnustus avaisi vastaavia patoja myös nuorissa patriarkateissa ja Balkanin kirkoissa.

Vuonna 2022 Venäjän ortodoksisen kirkon ja koko Moskovan (ylikansallisen) patriarkaatin päämiehen patriarkka Kirillin varaukseton ja kritiikitön julkinen tuki Venäjän hyökkäys- ja tuhoamissodalle Ukrainaan ”historiallisen pyhän Venäjän puolustamiseksi” on järkyttänyt syvästi suurta osaa ortodoksista maailmaa ja synnyttänyt ankaraa kritiikkiä, jopa syytöksiä harhaoppisuudesta joko sodan sakralisoinnin tai *Russkij mir* (venäläinen maailma) -ajatteluun sisäänrakennetun etnofyletismien vuoksi. Mutta löytyy myös paljon niitä, jotka hyväksyvät patriarkan sotaisat viestit tai eivät halua tai uskalla nousta vastarintaan. Patriarkka Kirillin tukijat ja Moskovan patriarkaatin liittolaiset pakotetaan mukautumaan paitsi ajatukseen Venäjän hyökkäyssodan ja ukrainalaisten kuolonuhrien oikeutuksesta myös sellaiseen sotaisaan retoriikkaan, jolla vahvistetaan tai luodaan uusia viholliskuvia, ei ainoastaan ”turmeltuneessa lännessä” vaan myös ortodoksisen maailman sisällä. Paradoksaalista on myös se, että tukiessaan Venäjän aloittaman hyökkäyssodan Ukrainassa, Moskovan esipaimen hyväksyy iskut, jossa uhrilampaina ovat myös hänen oman laumansa jäsenet. Moskovan patriarkaattiin kuuluneessa Ukrainan ortodoksisessa kirkossa on lopetettu patriarkka Kirillin rukousmuistelu ja kirkon pyhässä synodissa tehtiin toukokuussa 2022 päätös täydestä itsenäisyydestä Moskovasta. Samalla kirkkoa kohtaan on Ukrainassa edelleen laajaa epäluottamusta Venäjä-mielisyydestä ja valtion turvallisuuspoliisi tarkkailee sitä aktiivisesti.

Venäjän ortodoksisen kirkon kanssa käymiemme oppikeskustelujen toukokuulle 2020 suunniteltu 50-vuotisjuhladialogi ja patriarkka Kirillin Suomen vierailu siirtyivät myöhempään ajankohtaan koronapandemian vuoksi. Kirkkojemme välinen yhteistyöryhmä käsitteli tähän liittyviä kysymyksiä tammikuun 2022 kokouksessaan. Todettiin, että koronapandemian

laantuminen antaa mahdollisuuden edetä teologisen dialogin valmisteluissa eteenpäin. Tähän tuli kuitenkin muutos Venäjän 24.2. Ukrainaan käynnistämän hyökkäyssodan ja sitä tukevien patriarkka Kirillin lausumien vuoksi. Piispat tuomitsivat paastokirjeessään sodan ja vetosivat rauhan puolesta. Myös arkkipiispa Tapio Luoma vetosi patriarkalle lähettämässään kirjeessä rauhan puolesta kuten sittemmin lukuisat kirkonjohtajat ja ekumeeniset järjestöt. Arkkipiispa joutui toteamaan, että teologisen dialogin valmistelu keskeytetään ja viralliset suhteet Venäjän ortodoksiseen kirkkoon jäädytetään, koska selkeätä tuomiota hyökkäyssodalle ei Venäjän kirkon johdolta saatu. Hän ilmaisi kuitenkin, että olemme avoimia vuoropuhelulle kaikkien kanssa, jotka tähtäävät oikeudenmukaiseen rauhaan.

Yhteistyöryhmän suomalaisella puheenjohtajalla piispa Seppo Häkkisellä sekä ortodoksien ja muiden KMN:n jäsenkirkkojen yhteistyöstä vastaavan työryhmän toisella pj:llä piispa emeritus Simo Peuralla on kuitenkin ollut tilaisuus käydä epävirallisia keskusteluja Venäjän ortodoksien kirkon edustajien kanssa. Tunnusomaista VOK:n edustajien painotuksille on ollut kirkon antaman humanitaarisen avun painottaminen ja patriarkan esittämien kannanottojen selittäminen parhain päin. VOK:n ulkoasiain osaston johtaja metropoliitta Hilarion joutui yllättäen jättämään paikkansa sen jälkeen, kun KMN:n ortodoksille kirkkoille järjestämässä yleiskokouksen esikokouksessa esitettiin julkilausuma, jossa Venäjän hyökkäyssota esitettiin kriittisessä valossa ja VOK:n edustajat olivat olleet sitä valmistelemassa. Uutena ulkoasiain osaston johtajana aloitti keväällä metropoliitta Antoni.

Yhteyksiä Venäjän ortodoksien kirkon edustajiin on ollut Barentsin kirkkojen neuvoston kokousten yhteydessä, mutta Venäjän hyökkäyssodan sekä Murmanskin hiippakunnan piispan sotaa tukevien kannanottojen seurauksena myös tämä yhteistyö on jäädytetty. Sama pätee lähialueyhteistyöhön Pietarin hiippakunnan ja sikkäläisen teologisen akatemian kanssa.

Nyt on aika eritellä Venäjän ortodoksien kirkon kannanottojen taustoja ja kirkon kehitystä aatehistoriallisen, teologisen ja kontekstuaalisen analyysin keinoin sekä seurata tilannetta ja pohtia sitä, miten suhteitamme globaaliin ortodoksisuuteen on syytä tulevaisuudessa hoitaa. Asioiden tutkiminen ja arvioiminen antaa valmiuksia toimia harkitusti ja realiteetit huomioon ottaen mahdollisissa tulevilla keskusteluissa.

Syyskuussa järjestettiin kirkkomme ja Suomen ortodoksien kirkon 17. oppikeskustelut Turussa metropoliitta Elian ja piispa Seppo Häkkisen johdolla. Teemana oli ”Pelastus vanhurskauttamisena ja jumalallistumisena”. Tilaisuuden yhteydessä järjestettiin myös Turun tuomiokirkossa toukokuussa kirkolliskokouksemme hyväksymän yhteinen julistus kasteesta allekirjoitustilaisuus. Julistuksen allekirjoittivat arkkipiispa Tapio Luoma ja ortodoksien puolesta arkkipiispa Leo. Oppikeskustelujen tuloksena laadittiin lyhyehkö asiakirja pelastuksen teemasta, jossa käsitellään yhteistä uskoa, traditioiden välisiä eroja, saavutettua ekumeenista lähentymistä sekä avoimia kysymyksiä. Viimeistelyn jälkeen se on määrä toimittaa keskusteltavaksi ja vastaanotettavaksi kirkkojen piispainkokouksissa keskusteluasiakirjana. Tarkoituksena on myös julkaista aiemmin kasteesta käytyjen keskustelujen sekä pelastusta käsittelevä materiaali kevään 2023 kuluessa. Näin kootaan tuloksia tarkoituksena saattaa ne paremmin opiskelijoita, kirkkojen työntekijöitä käytännön seurakuntatyötä ja muuta kirkkojenvälistä yhteyttä sekä osin myös kansainvälistä ekumeniaa palvelevaan muotoon.

Suhteet protestanttisiin vähemmistökirkkoihin Suomessa

Elokuussa vuosittainen kolmikantatapaaminen Kirkkohallituksen, Suomen vapaakristillisen neuvoston ja Frikyrklig samverkanin edustajien järjestettiin parin vuoden tauon jälkeen lähitapaamisena Andreaskyrkanissa Helsingissä. Esillä oli luterilaisen kirkon eri protestanttisten vähemmistökirkojen kanssa käymät keskustelut, niissä saavutetut tulokset, tulevaisuuden näkymät sekä nuorten tavoittaminen yhteisenä ekumeenisena tehtävänä.

Neuvottelukunnassa Vapaakirkon kanssa luterilaisena puheenjohtajana toimi piispa Bo-Göran Åstrand. Esillä olivat ajankohtaiset asiat sekä vuosien 2022–2023 teologinen teema ”Raamattu, kristillinen elämä ja teologia. Luterilaisia ja vapaakirkollisia näkökulmia”. Aihetta tarkasteltiin esittelemällä kirkkojen näkemyksiä Raamatusta kirkon ja opin lähtökohtana, käymällä asiasta keskustelua ja etsimällä yhteistä pohjaa sekä pohtimalla sitä, miten raamatunkäyttöä yleensä voitaisiin edistää niin työntekijäkoulutuksessa kuin paikallisissa seurakunnissa.

Neuvottelukunnassa helluntaiherätyksen kanssa puheenjohtajana toimi piispa Teemu Laajasalo sekä molemmissa neuvottelukunnissa sihteerinä johtava asiantuntija Tomi Karttunen. Helluntailaisten kanssa saatettiin päätökseen keskustelu siitä, mitä on hyvä evankeliointi tänään julkaisun ja seminaarin muodossa. Julkaisu *Evankeliumin julistaminen tänään. Luterilaisia ja helluntailaisia näkökulmia* julkaistiin keväällä Kirkko ja toiminta -sarjassa.

Kirkkomme edustaja Porvoon kirkkoyhteisön yhteydenpitoryhmässä Tomi Karttunen tapaa Anglikaaninen kirkko Suomessa kirkkoherran Tuomas Mäkipään ja anglikaani-yhteyksissä/englanninkielisessä seurakuntatyössä aktiivisia luterilaisia ja anglikaaneja kahdesti vuodessa tarkoituksena seurata Porvoon sopimuksen käytännön toimeenpanoa Suomen kontekstissa käytännön seurakuntaelämässä.

Myös metodistien kanssa on sovittu vuositapaamisista. Syksyllä etäyhteyksin pidetyssä kokouksessa olivat luterilaiselta puolelta mukana piispa Matti Repo, ja johtava asiantuntija Tomi Karttunen. Metodistien ryhmää johti piispa Christian Alsted. Käytiin keskusteluja mm. korona-ajan kokemuksista ja vaikutuksista kirkkojen elämään. Etenkin ruotsinkielisessä metodistikirkossa on ollut sairastapauksia, jotka ovat vaikeuttaneet seurakuntien toimintaa. Ekumeenisen sopimuksemme pohjalta Porvoon hiippakunnan pappi Susanna Lönnqvist siirtyi syyskuussa palvelemaan ruotsinkielisiä metodistiseurakuntia, joten ekumeenisen yhteistyön rakentaminen kantoi hedelmää myös tämän avun kautta. Päätettiin asettaa työryhmä, joka valmistelisi Yhteisen julistuksen vanhurskauttamisopista käytännöllistä muistamista kenties vuosittain allekirjoituspäivänä 31.10. Mukaan kutsutaan myös muita allekirjoittajia, Suomessa etenkin roomalaiskatoliset ja anglikaanit. Kirkkomme saa yhtenä Yhdistyneen metodistikirkon (UMC) sopimuskirkkona kutsun metodistien maailmankonferenssiin Göteborgissa, joka on nyt siirtynyt pidettäväksi 13.–18.8.2024. Odotettavissa on, että Yhdistynyt metodistikirkko jakautuu tässä yhteydessä kahdeksi eri kirkoksi, konservatiivisempaan ja liberaalimpaan haaraan. Vedenjakajana on suhtautuminen samaa sukupuolta olevien avioliittoihin sekä homoseksuaalien vihkimiseen papiksi. Myös piispa Christian Alstedin kausi alueen metodistipiispana päättyy.

Teologinen dialogi Suomen baptistien kanssa jatkui tammikuussa etäyhteyksin järjestettynä dialogitapaamisena. Aiheena oli ”kirkkona eläminen korona-aikana ja kristillisen perinteen välittäminen seuraaville sukupolville käytännöllisestä ja teologisesta näkökulmasta”. Luterilaista valtuuskuntaa johti piispa Matti Repo ja sihteerinä toimi Tomi Karttunen. Tunnusomaista

tapaamiselle oli paitsi yhteisten kokemusten teologinen ja käytännöllinen pohtiminen myös etenkin baptistien puolelta sukupolvien ja vastuunkantajien vaihtuminen ajatellen sekä dialogin organisointia että alustuksia. Seuraava teologinen dialogi on määrä olla vuonna 2025.

Keskusteluja ja tapaamisia on myös SEN:n piirissä ja kolmikantatapaamisten yhteydessä.

Suomenkielisten baptistien parissa on ollut havaittavissa uuden ryhmän vahvistuminen, joka on kiinnostunut reformoidusta teologiasta. Teema on puhututtanut, kun Suomen baptistikirkko on valmistellut uutta uskontunnustusta, jonka luonnoksessa nähtiin selkeitä reformoidun, mm. liittoteologian piirteitä. Vuonna 2021 esitellyssä tunnustusluonnoksessa myös linjattiin vain miesten toimivan paimenina ja vanhimpina. Kirkkokuntaan kuuluu kuitenkin esimerkiksi suuri myanmarilaistaustainen kareniyhteisö, jolla on naispastoreita. Keskustelu on sittemmin edennyt, ja tällä hetkellä ehdotus on, että uusi tunnustus olisi seuraava: Apostolinen uskontunnustus ja protestanttien viisi artiklaa: Sola Scriptura "yksin Raamattu", Sola Fide "yksin uskosta", Sola Gratia "yksin armosta", Solus Christus "yksin Kristuksen kautta", Soli Deo Gloria "kunnia kuuluu yksin Jumalalle".

Rahoitus

Kirkon keskusrahaston vuodesta 2023 voimaan tulevista leikkauksista päätettiin kirkolliskokouksessa marraskuussa 2022. Leikkaukset kohdistuivat erityisesti Kirkkohallitukseen ja ulkoasiain osaston budjettia leikattiin noin 125 000 eurolla. Merkittävänä osana ulkoasiain osaston budjettia on kustannuspaikka "ulkomainen edustus ja vastavierailut", jolloin leikkaukset kohdistuivat myös niihin määrärahoihin, jotka ovat käytettävissä kirkkomme kansainvälisten ekumeenisten suhteiden hoitamiseen. Lisäksi erityisavustuksia kirkkomme kansainvälisille yhteistyökumppaneille leikattiin 50 000 eurolla. Vuoden 2023 talousarviossa ei enää ole tukea KMN:n Faith and Order -komissiolle eikä Strasbourgin ekumeeniselle instituutille. Kansainvälisten ja ekumeenisten yhteyksien rahasto kärsi vuonna 2022 merkittävästä kurssitappiosta niin, että vuoden 2022 lopussa rahastossa ei ollut lainkaan jakovaraa. Tehtyjen leikkausten vuoksi ulkomaisia yhteyksiä joudutaan jatkossa priorisoimaan entistä tarkemmin. Vuodesta 2023 on odotettavissa erityisen haastava, kun siihen sisältyy sekä CEC:n että LML:n yleiskokoukset.